

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Seksen dördüncü İçtima

1.10.1337 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	66:67	hiliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen mazbatası (2/346)	71:72
2. — İkinci defa reye konan kanunlar	67	4. — Sualler	67
1. — 8 Ağustos 1335 tarihli Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesinin tadiline dair Kanun	67,70,82	1. — İzmir Mebusu Yunus Nadi Beyle rüfekâsının, inzıbat ve asayışı dahili hakında Dahiliye Vekâletinden sual tavriri	67
3. — Mazbatalar	71	5. — Müzakere edilen maddeler	67
1. — Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi ve rüfekâsının, Alışır'den maada Koçgiri aşiretinin affı hakkında kanun teklifi ve Adliye, Müdafai Milliye ve Da-		1. — İdarei kura ve nevahi kanunu lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası	67:70,72:81

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 2 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KATIPLER : Haydar Bey (Kütahya), Atıf Bey (Konya)

REİS — Meclis küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası kıraat edilecek.

(Zaptı sabık hulâsası kıraat olundu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Malta'dan Anadolu'ya avdet etmiş bulunan Ali İhsan Paşa ile Bolu'ya avdet etmiş olan Heyetten mevрут telgraflar kıraat edildi.

İspirto Kanununun üçüncü ve dördüncü maddelerinin tadiline dair Adliye Encümeni mazbatasını Kavanin ve Muavezeni Maliye encümenlerine, Mahkûmin tarik bedelâtının tecillerine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını Dahiliye Encümenine, Anteb memurinine bir misli zammı maaş itasına dair Kavanini Maliye Encümeni mazbatasını Muvazenei Maliye Encümenine, Mersin Mebusu Salâhaddin Beyin hapsanelerin ıslahına dair teklifi Dahiliye Encümenine havale edildi. 1336 senesi âşar mülzetimlerinin taksitlerinin tecili hakkındaki teklifin şayanı müzakere olmadığına dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını badelmüzakere kabul olundu. Müntehir vali Reşid Bey ailesine hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkındaki teklif Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale edildi. Urfa Mebusu Hacı Hayali, Bozan, Van Mebusu Hakkı, Bayezid Mebusu Süleyman Sudi, Hacı Mehmed, Genç Mebusu Hamdi, Gazianteb Mebusu Abdurrahman Lâmi, Antalya Mebusu Mustafa, Bolu Mebusu Abdullah, İsparta Mebusu Tahir, Canik Mebusu Nafiz beylerin mezuniyetine ve Kastamonu Mebusu Doktor Suad Beyle Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin teavüz ettirdikleri

günlerin mazeretlerine mebni mezuniyetten adedilmesine dair Divanı Riyaset kararları kabul olundu. Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin İmhayi eşkiya hakkındaki teklifi kanunisi Lâyihai Encümenine havale kılındı. Bozantı merkez Jandarına Bölüğü Kumandanı Mehmed Emin Efendinin istidası hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının bu husustaki teklifle tevhidden ruznameye alınması tensibedildi. Sakarya muharebatında fevkalâde hizmetlerinden dolayı cephe erkân, ümera ve zâbitanından 129 zatı takdirname ile taltifi hakkında Başkumandanlıktan mevрут tezkere ve melfufu defterler ile 234 zatın İstiklâl Madalyasıyla taltiflerine dair Heyeti Vekile kararına müstenit İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevрут tezkere ve melfufu defter kıraat olunarak aynen kabul olundu. Taklîbi Hükümet maddesinden dolayı Ankara İstiklâl Mahkemesince muhtelif cezalarına mahkûm edilen eşhasın aflarına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye müstaceliyet kararıyla ruznameye alınarak maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul edildi. Denizli Mebusu Hakkı Behiç Beyin hastalığına binaen mezun addolunmasına dair Divanı Riyaset kararı dahi kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesinin tadili hakkındaki lâyihai kanunienin ikinci müzakeresi bilicra maddeleri aynen kabul ve heyeti umumiyesi tâyini esami ile reyevaz'olundu.

Bilâhara Nevahi Kanununun encümeden mevрут muaddel birinci maddesi müzakere edilerek Vehbi Beyin teklifi veçhile tadilen kabul ve ikinci maddesi hakkında dahi müzakere cereyan ede-

rek Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseyi aleniye nihayet verildi.

(Üçüncü Celse hafidir.)

Reisvekili	Kâtip
Hasan Fehmi	Ârif
	Kâtip
	Haydar

REİS — Zabtı sabık hakkında mütalâa varmı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, ikinci maddesi hakkında müzakere cereyan ederek diyor. Reye vaz'edilmedi.

REİS — Başka mütalâa varmı? Zaptı sabık aynen kabul olundu.

2. — İKİNCİ DEFA REYE KONAN KANUN

1. — 8 Ağustos 1335 tarihli Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesinin tadiline dair kanun

REİS — Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesi hakkındaki lâyihai kanuniye tâyini esamisi ile reyimize vaz'edilmiş istihsal edilen reyde ekseriyet hâsıl olamadığından kanunen muamele tamam olmadığı için kur'a ile reyi aleni istihsal edeceğiz. Binaenaleyh; arkadaşların ekserisi reylerini istimal etmiyorlar. Müstenkiflerin vaziyeti taayyün etmiyor. Esami okundukça kabul veya reddi yüksekçe söyleyiniz ki işaret edelim.

SÜLEYMAN SIRRI B. -(Yozgad) — Reis Bey, arkadaşlarımız bu âramın ne üzerine toplandığına dair tereddüdediyorlar, lûtfen bir defa izah buyurulursa daha iyi olur.

REİS — Efendim, Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesinin tadili hakkındaki kanunun evvelce müzakeresini ikmal ettik. İkinci müzakeresini de yaptık. Vergi tezkerelerinin ilgasına dair kanun olduğu için tâyini esami ile reye koyuyoruz. (Reyler toplandı.)

4. — SUALLER

1. — İzmir Mebusu Yunus Nadi Beyle rüfekasının, inzibat ve asayişî dahili hakkında Dahiliye Vekâletinden sual takriri

REİS — İnzibat ve asayişî dahiliye mütalâlik İzmir Mebusu Yunus Nadi Beyle rüfeka-

sının Dahiliye Vekâletinden bir sual takriri vardır. Dahiliye Vekâletine tebliğ ediyoruz.

VEHBİ B. (Karesi) — Cevabı gelseydi okunurdu.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Fi tarihinde bendenizin de Müdafaa-i Millîye Vekâletine bir sual takririm vardı. Lûtfen gelsinler cevap versinler. Yazılacak tezkere ihtar şeklinde olmalı.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — İdarei kura ve nevahi kanunu lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası

REİS — İdarei nevahi Kanununun ikinci maddesi geçen celsede müzakere edildi. Umumi müzakereyi kâfi gördünüz. Meclisi Âlice nazarı mütalâaya alınan takrir hakkında encümen de noktai nazarını söyledi. Henüz reyimize vaz'edilmeyen Karesi Mebusu Vehbi Beyin bir teklifi vardır. Maddenin son fıkrasına taallük ediyor, okuyacağız.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin son fıkrasının (Dahiliye Vekâletine ve Büyük Millet Meclisine işar) tarzında tashihini teklif eylerim. 1 Tesrinievvel 1337

Karesi

Ahmed Vehbi

(Bu kanun mucibince teşekkül edecek olan nahiyelerin hududu vilâyet şûraları tarafından tanzim olunarak Dahiliye Vekâletine gönderilerek Meclisi Millîce badettasdik neşir ve ilân edilir.)

REİS — Vehbi Bey, tadilnamesinde (tasdik) kelimesini kaldırıyor da (Büyük-Millet Meclisine işar edildikten sonra neşir ve ilân edilir) diyor.

Vehbi Bey! Tadilnamenizi izah edecek misiniz?

VEHBİ B. (Karesi) — Hacet yok efendim. Encümen de kabul ediyor.

REİS — O halde maddenin bu suretle tashihini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Maddenin tashihi kabul edildi.

Madde şu şekli alıyor:

MADDE 2. — Nahiye varidatı masarifini koruyabilen bir veya yekdiğerine münasibeti mevkiîye ve iktisadiyeleri bulunan birkaç köyden teşekkül eder. Kasabalar dahi nahiye itibar olunur. Bu kanun mucibince teşekkül edecek olan

nahiyelerin cetveli vilâyet şûraları tarafından tanzim olunarak Dahiliye Vekâletine ve Büyük Millet Meclisine işar edildikten sonra neşir ve ilân edilir.

REİS — Üçüncü maddenin müzakeresine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü maddenin müzakeresine geçildi.

VEHBİ Ef. (Konya) — Reis Bey, Koçgiri meselesine mütaallik bir mazbata geldi. Bu okunmuyor. Mesmuata nazaran hükümet oraya bir heyet gönderecekmiş, bu mazbata burada okunup burada müzakere olunmadıkça böyle bir şey yapılamaz. Heyeti Vekileye haber verilmesini teklif ediyorum.

REİS — Derdesti müzakere olan mesele arasına diğer bir mesele giremez. Ve evraki vâride arasında elimde böyle bir kâğıt yoktur efendim.

FEVZİ Ef. (Erzincan) — Buraya verildi, geldi, nereye gitti?

REİS — Müsaade buyurunuz. Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı?

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Ruznameyi Makamı Riyaset tâyin etmiyecek. Meclis ruznamesine hâkimdir.

REİS — Sükût ediniz. İhtar ediyorum. Meclis ruznamesini tanzim etmiş ve müzakeresine başlamıştır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Celsenin nihayetinde biz ruznamemizi tâyin edeceğiz.

MADDE 3. — İki veya daha ziyade karyeden mürekkep nahiyeler merkez ittihaz olunan köyün namiyle yâd olunur.

HAYDAR B. (Van) — Bu kanunun 225 nei maddesi bu üçüncü madde ile aynı mealdedir. Binaenaleyh; 225 nei maddenin yerine naklini rica edeceğim. (Hay, hay sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim; encümen 225 nei maddenin 3 neü madde yerine naklini talebediyor. Bu talep haddizatında muvafıktır ve merkez olacak karyenin ne gibi evsafı haiz olması icabedeceğine dair 225 nei maddede izahat bulunduğundan o madde daha ekemeldir. Yalnız 225 nei maddenin son fıkrasında (nahiyeyi teşkil eden mıntakanın bir ismi umumisi bulunduğu takdirde nahije bu isimle ve bulunmadığı takdirde merkezine nispetle yâdolunur) diyor. Bu fıkranın kabulü halinde birçok karışıklıklar olacaktır. Ve hükümetçe

üçüncü madde olarak yapılan maddede birkaç karyeden mürekkebolan nahije merkezine nispetle yâd olunur diyor. Bu çok muvafıktır. Çünkü malûmuâliniz bir yerin birçok isimleri olur ve eskiden teşekkül etmiş nahiyeler vardır ki, bu defa yapılacak teşkilâtta o nahiyeyi evvelce teşkil eden köyler ihtimal ki, birkaç kısma ayrılacaktır. Eski nahiyenin, yahut eski mıntakanın ismi hangi mıntakaya verilecek? sonra yine öyle isimler vardır ki, eski teşkilâtta o isimde bulunan karye ve mıntakanın, o karyenin merkezi olduğu takdirde bu defa diğer bir karye merkezi olacak ve şu halde nahije merkezinin ismi başka olacaktır. Bunda bir muhassenat yoktur. Hususiyile eski mıntakaya yahut nahije isimlerinin birçoğu mânasızdır. Onun için fikir itibariyle üçüncü madde çok muvafıktır. Bir nahije bir köyden teşekkül etmiş ise zaten o köyün ismiyle yâd olunur. Eğer birkaç köyden teşekkül ediyorsa merkezi hangi karye ise nahiyenin de o isimde yâd edilmesi her halde evfaktır. Onun için bendeniz bir takrir takdim ediyorum. Mamafih malûmuâliniz teklifler, takrirler aynen kabul edilmez. Fikir itibariyle kabul edilir.

VEHBİ B. (Karesi) — Bir kere üçüncü madde yerine 225 nei maddeyi kabul edelim. Ondan sonra müzakere edelim.

REİS — Lûtfi Bey hangi maddeye dair söz söyleyeceksiniz?

LÜTFİ B. (Malatyâ) — Efendim, üçüncü maddede iki ve daha ziyade karyeden terekkübeden nahiyeden bahsediliyor. Şimdi, efendim iki ve daha ziyade karyeden mürekkep nahiyeler merkez ittihaz edilen köyün namiyle yâd olunur, deniyor. Bu bize birkaç köyün birleştirilmesine cevaz olup olmadığını tâyin ve tesbit ediyor. Birkaç köyün ilâvesi caizdir, diyor. Fakat yalnız şurasını anlamak lâzımgeliyor ki, evvelâ birkaç köyü birleştirip de nahiyenin hududunu kim tâyin edecektir? Kanun bu hakkı kime tevdi ediyor? Şûralar, nahije hududu tâyin edilmiş olmadığından dolayı tabii intihabolunamıyor. Çünkü nahiyenin hududu tesbit edilecek de ondan sonra intihabolunacak, herkes ona göre reyini verecek? O halde şûra yoktur. Buna dair kanunda ne vilâyet şûrasına ne de kaza şûrasına katiyen salâhiyet veren bir hüküm yoktur. (İkinci madde vardır, sesleri) İkinci maddede cetvel tanzim edecek, vilâyata bildirecektir. Cetvel tanzimi başka,

şûra teşkili yine başka, rica ederim, bunu vilâyet şûrası tanzim edemez. Çünkü karyenin budiyet ve kurbiyetini ve münasebetini yine o nahiye halkı bilir. Çünkü elimizde muntazam bir haritamız yoktur. Bundan dolayı evvelimde nahiyelerin tesbiti hududu lâzımgelir ki, intihap icra edilebilsin. Eğer nahiyenin tesbit hududunu eskisi gibi kaza kaymakamlarına, eski meclisi idarelere tevdi edecekseniz o başkadır. Çünkü vaktiyle yapılmış olan teşkilât gayet acayip bir şekle girmiştir. Birçok köyler birbirinin içine girmiş ve teşkilâtı mülkiyemiz o kadar acayip bir şekil almıştır ki, bir kazaya geçebilmek için iki üç kazanın hududunu geçiyoruz. Onun için bu teşkilâtı mülkiyemize nazaran bu nahiyeleri yine eski şekilde teşkil edip de sonradan mı şûralara tanzim ettireceğiz, yoksa evvelâ şûralar mı teşkil edilecektir? Vilâyet şûrası cetvelini Dahiliye Vekâletine gönderecek meselesi başka, teşkilât meselesi yine başka. Bu nahiyelerin hududunu tesbit edecek heyet, münasebatı iktisadiye ve mevkiyesini tesbit edecek zevat, memurini fenniye kimlerden ibaret olacaktır? Evvelâ bu cihet tesbit edilmedikçe birkaç karyeden mürekkep nahiye dersek pekâlâ ama bu intihap icra edilemez ki...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Madde teklif ediniz.

LÜTFİ B. (Devamla) — İdarei nevahi Kanununu sen kaymakam ol da tatbik et bakalım. Burada bunun bir madde ile tesbiti lâzımdır. Esasen 225 nci maddede «merkez ittihaz olunacak karyenin mehmaemken nahiyenin vasatına veya iktisadi cereyanlara nazaran umumi güzergâhlar üzerine müsadif kurayı cesimeden intihabolunmasına itina edilir.» İlahiri, diyor. O mesele başka, karyenin teşkili başka. Bu ismin tâyinine, tesbitine dair bir maddedir. Yeni Teşkilâtı Esasiyeye ait bir maddedir. Bununla hiç alâkası yoktur. Bu tevsim maddesidir. O teşkilât maddesidir. Neden maddeleri birbirine karşıtıyoruz. (Merkez ittihaz olunacak karyenin mehmaemken nahiyenin vasatına veya iktisadi cereyanlara nazaran umumi güzergâhlar üzerine müsadif kurayı cesimeden intihabolunmasına itina edilir. Mintakanın bir ismi umumisi bulunduğu takdirde nahiye bu isimle, bulunmadığı takdirde merkezine nispetle yâdolunur.) Şu hal-

de yine tevsim meselesidir beyefendi. Bunun tesbiti başka; nahiye bir veya birkaç karyeden teşkil olunur meselesi yine başkadır. Bunun için onunla katıyen alâkası yoktur. Üçüncü maddenin her halde kalması lâzımdır. Bu teşkil edilecek nahiyelerle de her hangi heyetin tesbit etmesi lâzım ise bunun da taayyün etmesi lâzımdır. Bunu teklif ediyorum. Lütfen kabul buyurunuz.

NECATİ B. (Erzurum) — Efendim, bizde birçok köyler vardır ki, ecnebi lisanlara ait kelimelerle yâdolunur. Şu vesileyle şu maddeye bir fıkra ilâvesiyle hakikaten viedani milliye dokunan şu kelimelerin değiştirilmesini teklif ediyorum. Her halde Türkçe bir adla kabul edilmesini teklif ediyorum.

HAYDAR B. (Van) — Üçüncü madde ile 225 nci madde aynı ahkâmı ihtiva ediyor. Onun için arzu buyurulursa üçüncü madde ipka olunur. 225 nci maddenin bâzı fıkraları alınır, buraya zeylolarak ilâve olunabilir, bir şey lâzım gelmez.

Vilâyet şûraları hakkında Vehbi Beyin sözüne cevap vermek için diyeceğim ki, geçen gün Müsteşar Hâmid Beyefendinin bugünkü meclisi umumiyei vilâyatın Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince şûralara tevfikane kalbine dair olan lâ-yihai kanuniyesi de bizdedir. Bu nahiye kanunu çıkar çıkmaz derhal onu da Heyeti Muhteremelerine tevdi edeceğiz.

Hamid Beyefendi geçen gün buyurdular ki, kanun terkibi yapılacak olursa daha müfidolur. Bendeniz de aynı fikirdeyim. Yani yapılacak kanunun en büyük kısmından başlanarak aşağısına doğru gidilmelidir. Buna binaen Hâmid Beyefendi de aynı fikirde bulunuyor. Şûralara aidolan kanunu da vereceğiz. Nevahi taksimatında şûrasını da tâyin etmesi lâzımgelir. Millete tıpkı Meşrutiyet gibi bahşolunmuş müsaadedir bu. Ben buna memuriyet gibi bir şekil verilmesi taraftarı değilim. Ecnebi isimleri keyfiyetine gelinece, bu, hususi bir meseledir. Hususi mesele ahkâmı umumiyeden bâhis olan kanunun içine girmez. Necati Beyefendiye vereceğim cevap da budur. Efendim, tetkik buyurdular, sureti hususiyede değişebilir. Bu kanuna girmez.

EDİB B. (Batumi) — Bir noktayı arz edeceğim. Memleketimizde Kuranın esamisi eski Gür-

cü isimleri üzerine yâdediliyor. Şu halde maddenki şu kanunu yapıyoruz. Yeniden bir isim tesmiye edelim, o isim deftere geçsin, o isimle yâdedelim.

HAKKI B. (Van) — Bu gibi esaminin tebdili için bir karar mevcuttur; buna yeniden karar vermeye lüzum yoktur.

EDİB B. (Devamla) — Nahiye tefrikinde her hangi bir karyeyi nahiye yapmak icabederse o nahiye ahalisinden bir heyet teşkil ettirilir, o heyet vasıtasıyla nahiye yapılır. Ve tesmiye edilir. Çünkü şûra vasıtasıyla yapılmıyacak olursa her halde ahali arasında bir münakaşa olur.

REİS — Söz alan zevat sözlerini bitirdiler.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, mâ-naya aidolan mütalâalarını uzunuzadıya ikinci müzakerede arz edeceğim. Yalnız burada bir nokta vardır; bendeniz bu illetle mâlûlüm. Rica ederim. Kusuruma bakmayın.

Efendim şuraya dikkat buyurunuz. İkinci sâ-tırda merkez ittihaz olunan karye veya köy merkez ittihaz olunan köy. Aşağıda kerye, şimdi rica ederim. Karye mi diyeceğiz, köy mü diyeceğiz? Köy diyelim. Nitekim kaza var, nahiye var, liva var, vilâyet var. Zannederim vilâyetin kırk ismi yoktur. Binaenaleyh köy deyip geçelim. (Köy diyelim sadaları)

REİS — Encümenin teklif ve verdiği izahat veçhile 225 nci maddenin üçüncü madde olmak üzere tedvinini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi. O halde üçüncü maddeyi müzakere ediyoruz. Tadilnameleri okutuyorum.

Riyaseti Celileye

Lâyihadaki üçüncü madde yerine berveçhi âti maddenin kabulünü teklif ederim.

Madde 3. — Merkez ittihaz olunacak köyün mümkün mertebe nahiye vasatına veya iktisadi cereyanlara göre umumi güzergâhlar üzerine müsadif büyük köylerden olmasına itina edilir. Nahiyeler merkez ittihaz olunan köyün namiyle yâd olunur.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

Bu maddenin son fıkrasındaki (nispetle) kelimesinden sonra (ve her halde Türkçe bir adla) fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Erzurum
Süleyman Necati

REİS — Necati Beyin tadilnameleri zannederim 225 nci maddeye dair olacak. Evvelâ Karahisarî Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin taktirini reyî âlinize arz ediyorum. Encümenin mütalâası var mıdır? Bu tadilnameyi nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alındı.

(Erzurum Mebusu Necati Beyin taktiri tekrar okundu.)

REİS — Bu tadilnameyi nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edildi. O halde bu maddeyi ve nazarı dikkate alınan taktirleri encümene veriyoruz. Bu madde ona göre tadil edilsin, efendim.

Bir tadilname daha var.

Riyaseti Celileye

İdarei Nevahi Kanununun üçüncü maddesinde iki veya daha ziyade karyeden mürekkep nahiyeler merkez ittihaz olunan köyün namiyle yâdolunur. Nahiye şûraları nahiye hududunu tesbit ve hangi köylerin hangi nahiyeye merbut olduğu tahakkuk etmedikçe intihabedilemez. Nahiye şûrası olmayınca kaza ve vilâyet şûraları da intihabedilemeyeceğinden bir veya birkaç köyün birleştirilip bir nahiye teşkili vazifesini kimin ifaya salâhiyettar olacağına dair bir madde kanuniyenin vaz'ını teklif eylerim.

Malatya Mebusu
Lâtîfi

REİS — Efendim tadilnameyi nazarı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi.

8 Ağustos 1335 tarihli Tahsili Emval Kanununun üçüncü maddesinin tadiline dair Kanunun netice müzakeresinde reyî iştirak eden zevatın adedi (161), muamele tamam, (4) müstenkif, (3) redde karşı (154) rey ile kanun kabul edilmiştir. Tensip buyurulursa on dakika teneffüs edelim. Sonra müzakereye devam ederiz.

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 3,30 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Ragıb Bey (Kütahya)

REİS — Celse küşadedildi.

3. — MAZBATALAR

1. — *Erzincon Mebusu Osman Fevzi Efendi ve rüfekasının, Alışır'den mâada Koçgiri aşiretinin affı hakkında kanun teklifi ve Adliye, Müdafaa-i Milliye ve Dahiliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen mazbatası (2/346)*

REİS — Takrir aldım. Konya Mebusu Vehbi Efendi ile Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi, evrakı vâride meyanında bulunan Koçgiri hâdisesine aidolan encümen mazbatasının ruznameye alınmasını teklif ediyorlar. (Muvafık sadaları) Bu evrakın, bu mazbatanın ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Ruznameye alınmıştır.

Adliye, Müdafaa-i Milliye ve Dahiliye encümenlerinin müşterek mazbatası

Hulâsa : Koçgiri hâdisesi isyanıyesi hakkında.

Koçgiri hâdisesi isyanıyesi münasebetiyle Hükümetçe takibedilen harekâtı tenkiliyeden mütevellit teessüratı mahalliyeyi izale için asilerden Alışır'den maadasının affı hakkındaki lâyihai kanuniye tetkik ve o havali mebusları ile Dahiliye Vekâleti Vekili Refet Paşa Hazretlerinin izahatı istima ve tamik olundu. Havalii mezkûre mebusları affın lüzumunu iddia ile beraber hâdisesi isyanıyenin asıl âmîl ve müsebbiplerini bitarafan tahkikatla meydana çıkarmak için Meclisi Âliden bir heyetin izamını talep ve bu meyanda Dersim'in esaslı surette ıslah ve terfihine mütaallik bâzı tedabir tavsiye ettiler. Dahiliye Vekâleti Vekili de tahkikat icrasına itiraz etmemekle beraber asilerden elyevm derdest edilmemiş bulunanlarından gayrısı hakkında tecili takibat kararını ittihaz edildiğini ve mevkufların da iki ay

zarfında ikmalî muhakemesi eiheti askeriye ile bilmuhabere temin olunduğunu ve Dersim'in bu isyanda methaldar olmadığını ifade ve harekâtı askeriyeyle temas eden tedabiri tenkiliyeye için izahat itasının Erkâmı Harbiye-i Umumiye Riyasetine aidiyetini ilâve eylediler. Bu izahatı istima ve münakaşa eden encümenleriniz; hâdiseyi isyanıyenin asıl âmîl ve müessirleri meydana çıkarılıp teçziye edilmeksizin aleltlak affın kabulünü teeviz etmemekle beraber Heyeti Vekilece ittihaz ve mahalline tebliğ olunduğu anlaşılan teciri takibat kararını kuvvei adliyenin istiklâlîni hetk ettikten başka derdest edilmiş olanların teçziyesi ve edilemeyenlerin affı mânâsında görerek bu usulde devam olunmamasının Heyeti Vekileye tebliğ için keyfiyetin Heyeti Celilerine arzını tesbit eylemiş ve munhasıran Dahiliye Vekâletine ait asayiş ve inzıbatı memleket umurunda tedabiri tenkiliyeye için müstahdem kuvayı askeriyenin de eiheti mülkiye emrinde olacağı kabili münakaşa olmadığından hâdisatı mezkûre etrafındaki ahvalden Dahiliye Vekilinin muhatabolamayacağı yolundaki mülâhazayı gayrivârit telâkki ederek badema ittihazı lâzımgölecek tedabir hakkında mevaddı âtiyeyi kararlaştırmıştır.

1. Hükümeti milliyenin teessüsünden beri surada burada misakı millînin istihdaf ettiği gayeler aleyhine tebarüz etmiş olan harekâtı isyanıyenin asıl âmîl ve müessirlerinden maada, faili müşarık ve muavinlerini af ile memleket dâhilinde yer yer mütehaddis susitefihhümleri aynı hakla istihsal edilen muzafferiyet şerefine bir kere daha izale etmeyi şayanı terviç adededden encümenleriniz, evveleminde asıl âmilleri tahkik ve şiddetle berayı teçziye takibetmek lüzumuna kail ve maadasını derhal affetmek eihetine mütemayil olduğundan bu cümleden olan Koçgiri hâdisesi için de âmilleri meydana koyarak maadasını berayı af Meclise arz etmek üzere salâhiyeti vâsıta ile Meclisi Âliden müntehap bir tahkikat heyeti-

nin serian mahalline izamını tensibetmiş ve bu esas kabul buyurulduğu takdirde diğer mahaller hakkında da istiklâl mahkemelerini memur etmek muvafık olacağını ekseriyetle teemmül eylemiştir.

2. Yukarda teşkili arz olunan heyeti tahkikiye aynı zamanda hususiyeti mevkiye ve içtimaiyesi malûm olan Dersim ve havalisi hakkında da tetkikat icra ederek orada Teşkilâtı Esasiye Kanununun dairei ihataşı dâhilinde mucibi inkişaf olacak iyi şekli idare ile müstacelen vacibütteminin görülecek ihtiyacatı iktisadiye hakkındaki nukatı nazarını Meclisi Âliye bildirecektir. Mütalâatı mebsutaya nazaran takdiri icabı zımında Heyeti Umumiyyeye berayı sevk evrakı mevcude Makamı Celili Riyasete takdim olunur.

Karahisarı Sahib	Kângırı
Heyeti tahkikiye gönderilmesine	Behçet
muhalifim	
Mehmed Şükrü	
Kayseri	Adana
Âtıf	Zekâi
Konya	Konya
Heyeti tahkikiye izamına	Affa muvafık heyeti
muhalif affı kabul	tahkikiye izamına
ediyorum	muhalifim
Musa Kâzım	Vehbi
Mersin	Van
Salâhaddin	Haydar
Karahisarı Sahib	Kayseri
Ömer Lûtfi	Ahmed Hilmi
Erzurum	Rasim
İsmail	Yozgad
	Süleyman

Kars

Bugünkü son vaziyete göre evvelâ affın ierası ve istikbalin temini için de bir heyeti tahkikiyenin izamı mütalâasındayım.

Cavid

REİS — Efendim malûmat kabîlinden Meclisi Âlinizin ıttılama arz edeyim ki; Başkumandanlık Makamı Celili Amasya İstiklâl Mahkemesine encümenin bu kararı üzerine; Koggiri hâdisesine vaziyed ederek derhal Amasya'dan Zara'ya hareket ediniz yolunda emir verdiği gibi Heyeti Vekile ile yine Başkumandanlık ve Meclis Riyaseti Celilesi Meclisten üç arkadaş - Bir Adliyeden, bir Dahiliyeden ve bir de Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye encümenlerinden olmak üzere - Dersim'in müstakbel teşkilâtı hak-

kında esaslı tetkikatta bulunmak üzere bir komisyon teşkil etmişlerdir. Bunların da bu hafta zarfında gönderileceğini berayı malûmat Heyeti Celilenize arz ediyorum. İşbu meselenin müzakeresine geçilmek ihtimaline mebni Dahiliye Vekili Refet Paşa Hazretlerine telefon ettim. Bugün Heyeti Vekile vardır. Müdafai Milliye Vekâletinde bâzı mühim mesail için toplanmıştır. Müzakerenin bundan sonraki celseye talikını talebediyorlar. Mamafih karar sizindir.

Şimdi efendim bugün müzakereye geçelim mi? Bundan sonraki celseye müzakeresini talik edelim mi?.. Bundan sonraki celseye talikı müzakeresini kabul edenler ellerini kaldırsınlar. Bundan sonraki celsede müzakeresi kabul edilmiştir. Dahiliye Vekili huzuriyle bundan sonraki celsede müzakere edeceğiz.

Nevahi Kanununun bakıyei müzakeresine geçiyoruz.

Üçüncü maddesini encümene göndermiştik. Encümen nazarı dikkate alınan Ali Süruri Efendinin takriri veçhile maddeyi tassih etmiş ve göndermiştir, okutuyoruz.

MADDE 3. — Nahiye birkaç köyden mürekkebolursa merkez ittihaz olunacak köyün mümkün mertebe nahiyenin vasatına veya iktisadi cereyanlara göre umumi güzergâhlar üzerine müsadif büyük köylerden olmasına itina edilir. Nahiyeler merkez ittihaz olunan köyün namıyla yâdolunur.

REİS — Efendim, encümen maddeyi bu şekilde tashih etmiştir.

HAYDAR B. (Van) — Bu madde hakkında bir teklif daha var. Erzurum Mebusu Necati Beyin teklifidir ki, (Köyün kelimesinden sonra her halde Türkçe bir ad kelimesinin ilâvesini teklif ederim.) diyor. Bu takriri (225) nei maddenin müzakeresinde nazarı itibara alınmak üzere o vakte kadar hıfzedeceğiz.

REİS — Üçüncü maddenin şimdi okunan tashih veçhile müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsınlar... Müzakere kâfi görüldü.

Dördüncü maddeye geçiyoruz.

MADDE 4. — Bir nahiye merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı veya bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı o köy müntehiplerinin sülûsanının talebi ve nahiye şûrasının kabulüne ve bir nahiye merkezinin teb-

dili nahiye şûrasının talebi üzerine vilâyet şûralarının kararına tevfikân nizamnamei mahsusla yapılır.

VEHBÎ B. (Karesi) — Efendim, bu dördüncü maddede bir nahiyenin köylerinden her hangi bir köyün nahiye haline ifrağı ve bir nahiyenin diğer nahiyeye rabitasının tahvili icabederse merbudolduğu nahiye şûrasının, asıl o köy ahalisinin müntehiplerinin sülûsanı tarafından talep vukubulacak ve nahiyenin şûrası tarafından karar verilerek o suretle yapılacak, vilâyet şûrası da bunu tasdik edecektir. Halbuki nahiye şûrası hiçbir zaman kendi nahiyesinden bir köyün fekki irtibatına taraftar olamaz. Hattâ değil o nahiyelerde, vilâyetler bile yüksek mevkili daha ihatalı olmak lâzımgelirken kendilerinden bir köyün, bir sancağın bir kazanın ayrılması şurada dursun, bir köyün başka bir vilâyete verilmesi iktiza ettiği halde bile o köy mazbata tanzimi ve saireden dolayı o vilâyetten yakasını kurtaramaz. Binaenaleyh bu gayet sakattır. Hükümetin teklif ettiği şekil daha doğrudur. Müntehiplerin sülûsanı tarafından talep vukubulduğu takdirde vilâyet şûraları tarafından karar verilerek yapılır.

Zaten dördüncü maddede encümenin teklifi, nihai bir surette bu hakkı şûraya veriyor. Şûra kararını versin... Bundan evvel ikinci maddede kabul ettiğiniz esas dairesinde bu, meclisçe tetkik olunacaktır. Ve zaten vilâyet şûralarının mercii tetkiki meclistir. Binaenaleyh doğrudan doğruya şûraya vermek eshel yoldur. (Doğru doğru sesleri).

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim öyle geliyor ki biz her yapacağımız teşkilâtta bir şeyi mutlaka kökünden kazıyıp atamıyoruz. Meselâ burada (bir nahiye merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı veya bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı o köy müntehiplerinin sülûsanının talebi ve nahiye şûrasının kabulüne ve bir nahiye merkezinin tebdili nahiye şûrasının talebi üzerine vilâyet şûralarının kararına tevfikân yapıldı diye kesip atacak iken ve nizamnamei mahsusla diyor ki, bu kanunda; yani birden bire ve katıyetle iş yapamıyoruz gibi geliyor. Nizamnamei mahsus ne demektir? Vilâyet şûrası yapsın... Artık salâhiyeti verelim. Binaenaleyh bendeniz nizamnamei mahsus kaydının tayyını teklif ediyorum.

TUNALI HİLMÎ B. (Bolu) — Yerine göre nizamnamei mahsus demek hatadır. Nizamı mahsus demek icabeder.

ZEKÂÎ B. (Adana) — Efendim bu nahiyelere merbut köylerin tahvili irtibat meselesi bendenizce evvelâ iki kısma ayrılmak lâzımgelir. Nahiyeler dâhilinde vukubulacak tahavvülât ya bir vilâyet hududu dâhilinde olur veyahut iki vilâyeti birden alâkadar eder. Binaenaleyh o suretle tadil etmek lâzımgelir... Bir vilâyet dâhilinde olmak lâzımgelirse, tekevvün edecek hal, bu maddede gösterildiği gibi üç değil dördtür. Burada «bir köyün nahiye haline ifrağı» deniyor. Demek ki : Bir köy bir nahiyeden ayrılacak; müstakil bir nahiye halinde kalacak. Ondan sonra nahiyeden ayrılarak diğer bir nahiyeye iltihak edecek... Evet müstakil bir nahiye teşkil etmek, bu ikinci haldir. Bir de nahiye merkezinin tebdili meselesi mevzuubihistir. Bu da üçüncü hal... Bir de nahiye, haliyle diğer bir nahiyeye iltihak eder. Meselâ iki köy haddizatında bir nahiye teşkil etmişler iken civarında bulunan nahiyeden fekki irtibat ile daha ziyade inkişaf edeceklerine telâkki ederler. Binaenaleyh o nahiye lâğvedilir, diğer bir nahiyeye iltihak ettirilir. Şu halde dört ihtimal mevcuttur. Ve bu ihtimalin dördü de bir vilâyet hududu dâhilinde olmak itibariyle ayrı ve iki vilâyet hududunu alâkadar etmek ve vilâyet hudutlarını değiştirmek itibariyle keza başka ahkâma tâbi tutulmak icabeder. Binaenaleyh maddeyi ona nazaran tadil etmek lâzımdır. Bir vilâyet dâhilinde olursa köy müntehiplerinin sülûsanının talebi ve nahiye şûrasının kabulüne mütevakkıftır, deniyor. Bilmem neden encümen, köy müntehiplerinin sülûsanının talebini şart etmiştir.

VEHBÎ B. (Karesi) — Siz encümenden değil misiniz?

ZEKÂÎ B. (Devamla) — Bu maddenin encümende müzakeresinde bulunmadım. Müntehiplerin sülûsanının tâbirini bu kanunda Fransızca mukabili olarak görüyorum. Onda da sülûs vardır. Onu muvafık görmemişler, sülûsanı demişler. Binaenaleyh bir nahiyenin veya bir köyün tekmlil müntehiplerinin sülûsanını bir araya cemetmek ve mutlaka tahvilât ve tebeddülât için müntehiplerin ittifaklarını aramak biraz müşkül olur. Mademki nahiye şûrasının da kabulüne

mütevakkıftır. Binaenaleyh ondan başka olarak hakkı intihabı haiz olan zevattan sülüsânının mutlaka müracaatını şart etmek işi tas'ip etmek demektir. Ne ise Meclisi Âli bunu takdir etsin. Ya sülüsân desin veyahut başka bir şey. Yalnız mühim olan eihet şudur ki, nahiye şûrasının kabulü meselesi.. Ayrılacak olan köyün nahiye şûrası onun kendine iltihakını isteyeceği için kabul edebilir. Fakat hem bir köyün ayrılmasını köylü arzu etmeyeceği gibi, nahiye ahali, yani diğer köyler muvafakat etmeyeceği için ayrılmasını terviç edecek hemen hemen yok gibidir. Binaenaleyh nahiye şûrasının kabulü mevzuubahis ise bendeniz bunu mümkün değil gibi görüyorum. Vilâyet kanununda malûmuâlileridir ki beynelvilâyat bâzı maddeler vardır. Bir nahiye-nin ve bir köyün bir vilâyetten diğer vilâyete nakli mevzuubahsolduğu vakitte her iki taraf âzalarından ikişer veyahut üçer kişi intihabedilerek o taraf mutasarrıflığının veyahut valisinin tahtı riyasetinde bir meclis halinde içtima ederek o meclisin karar vermesi lâzımdır. Bu dahi tatbikatta müşkülâtı mucibolmuş ve hiçbir zaman başka bir nahiyeye iltihak etmeye muvaffak olmamışlardır.

Nitekim geçenlerde Yahyalı nahiyesi için Meclisi Âlide mevzuubahsoldu. Bunun da sekiz on seneden beri Kayseriye ilhakına muvaffak olunamamıştır. Bendenizce bu noktayı kolaylıkla halletmek için nahiye müntehiplerinin sülüsânının veya sülüsünün müracaatı gerek ayrılacak ve gerekse iltihak edecek nahiye şûralarınca müştereken kabul olunursa febiha. Kabul olunmadığı takdirde aralarında tearuz vâkı olduğunda; ve meselâ, ayrılacak nahiye ayrılmasını arzu etmeyip de diğeri muvafakat ettiği takdirde, tetkikat icra ederek icabına göre muamele ifa olunmasını vilâyet şûrasına terk etmek lâzımdır. Binaenaleyh; ona göre maddede tashihat yapmak icâbeder.

VEHBÎ B. (Karesi) — Reis Bey encümenin mazbata muharriri kimdir? Zekâyî Bey değil midir? O halde maddeyi encümene isteyiniz.

ZEKÂYÎ B. (Adana) — Encümen kabul etmiş, beyefendi; Heyeti Umumiye de kabul ederse mesele biter.

REİS — Zekâyî Bey bu beyanatınız kendi namınıza mıdır? Yoksa encümen namına mıdır?

ZEKÂYÎ B. (Devamla) — Hayır kendi namına söylüyorum. Encümen namına da arzu ederlerse söylerim.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bu maddedeki müntehiplerin sülüsânı ekseriyetini ve ekseriyeti mutlakasını aramak meselesi bendenizce bir nahiyeden diğer bir nahiyeye bir karyenin irtibatı lâzımgeldiği zaman ahali bunu istemiyor diye her halde münasebeti mevkiyesi olmadığı halde o şeyi orada bırakmak demektir. Malûmuâlileri İdarei Vilâyat Kanununda bu gibi fekki irtibat muamelelâtını Meclisi Umumiye yapar. Tearuz vukubulduğu zaman encümenler tarafından bu mesele halledilerek senei âtiye Mecalisi Umumiyesine terk edilir. Senei âtiye mecalisi umumiyesinde verilen karar berayı tasdik Dahiliyeye giderdi. Şimdi bu nahiye teşkilâtı hususundaki bizim intihabatımız birinci, ikinci, intihabat değildir. Bu doğrudan doğruya reyî âm üzerine müesses bir intihaptan ibarettir. İki karye, üç karye bir araya gelip de bir nahiye teşkil ettiği zaman bu karyenin nüfusu umumisi on bin kişi olduğu halde bundan yedi bin kişisi istemediği takdirde bu fekki irtibat muamelesini yapmamak mânasını mutazamındır ki, meseleyi bu suretle kabul etmek, ortadan kaldırmak demektir. Binaenaleyh Sülüsân meselesini kaldırıp da şûralarca karar verilip ve şûralar arasında tearuz vukubulduğu zaman vilâyetin tasdikı noktası kabul buyurulacak olursa mesele daha kolaylıkla halledilmiş olur. Sülüsân ve sülüs kaydının bu maddeden kaldırılmasını teklif ediyorum. (Çok doğru, sesleri)

HAKKI HAMÎ B. (Sinob) — Efendim, bendeniz maddenin şekli haziriyle kabul edilmesini yalnız aded itibariyle kanuna bir fazla madde ilâve edilmek ve kanunun mevaddını teksir etmek mahiyetinde görüyorum. Zekâî Bey ve Müfid Efendi Hazretlerinin mütalâalarını, af buyururlar, tatbik için yer olmadığı kanaatindeyim. Müfid Efendi Hazretleri Meclisi umumide bulunmak itibariyle bu gibi hususatı görmüşler ve bu hususata mâruz kalmış da onun için bunu böyle söylüyorlar.

Şimdi efendim, maddede deniyor ki: Her hangi bir köyü müstakillen bir nahiye olarak yaşatmak istiyoruz. Yahut merbut bulunduğu nahiyeden irtibatını kesip kendimizi raptetmek istiyoruz. Şüphesiz bu karye ahali menfaatini daha ziyade idrak etmiş ve daha iyi düşünerek buna karar vermiş ve bunu talebetmiştir. Buna sülüsânı ekseriyet ile karar verdikten sonra bunun tatbikini şûraların tasdikına talik etmeye dair bir

madde kabul ettik mi bu zayıttır. Menfaatini doğrudan doğruya idrak eden köy ahali si her halde kendisini köyle alâkadar olmıyan vilâyet şûrasından daha iyi bilir. Eğer şu madde kanuniye ile ahaliye iyilik yapılmak isteniyorsa ki, maksat da odur, her hangi bir köy ahali si bir nahiyeden fekki irtibat etmek istediğinde o nahiyenin müntehiplerinin sülûsanı ekseriyetiyle ona karar verilir. Ve verilen kararı Meclisi umumi iera eder, denilmelidir. Üç köyden mürekkep bir nahiyeye farz ediniz. Bir köy ayrılmak istiyor, ikisi de istemiyor, nahiyeye şûrasında iki köyün müntehipleri birleştiği zaman hiçbir vakit ayrılmak istiyen o köy arzusu veçhile diğer nahiyeye gidemez. Bu mesele berayı tetkik vilâyet şûrasına gitmemelidir. Bu zayıttır. Eğer hakikaten köylünün menfaatini düşünüyorsak her hangi bir köy sülûsanı ekseriyetle müstakillen kendisini idare etmeli veyahut başka bir nahiyeye raptın arzu ettiği takdirde yapılacak şey o köyün mukarreratını tatbik etmekten ibarettir. Yoksa bu şekil de doğru değildir. Diğer şekilde ise iki şûra birleşecek, bu nasıl olur? Birisi diyecek; biz alacağız yahut siz vereceksiniz. O şûra derki; biz vermeyeceğiz. Hulûsa; bu katiyen olur şey değildir. Şu şekilde tadil edilirse muvafık olur zannederim. Ve ben deniz bir de tadilname veriyorum efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim bütün söyleyeceklerimi rüfeka söylediler, başka bir şey yoktur. Yalnız burada bir kayıt vardır ki, (şûra) kaydı, bu istipdada ricat demektir. Onun için şûra kaydının katiyen tayyedilmesini teklif ederim.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, encümen Hakkı Hami Beyin mütalâatına cevap verecektir.

HAYDAR B. (Van) — Efendim, Hakkı Hami Beyin mütalâaları doğrudur. Yalnız her köy ayrılmak istediği vakitte şûraya bir hakkı tasdik vermeli. İşte sülûsan koyduğumuz bunun içindir. Nahiyeye şûrası bunu ya kabul eder veyahut etmez. Kabul etmediği takdirde köy kendisine haksızlık edilirse o vakit vilâyet şûrasına müracaat eder. Çünkü nahiyeye şûralarının mercii vilâyet şûralarıdır. Eğer «Ayrılmak istiyen köy kendi masrafını temin ederse» tâbiri kabul edilmiş olsaydı, tabii bunların hiçbirisine meydan kalmazdı.

Sonra maddenin nihayetinde nizamnamei mahsus yapılır, denmiş ve buna itiraz eden rüfe-

kâ da vardır. Şûranın karar vermesi kâfi değildir. Çünkü bir köy bir nahiyeden ayrıldı mı, heyeti meemuasının merkezde kaydı olmak lâzımgelir. Bir köy bir nahiyeden ayrılmış ve müstakil bir nahiyeye teşkili için şûra buna karar vermiş ve teşkil edilmiş. Merkeze yazılacak mı? Yazılmıyacak mı? Tabii yazılmak lâzımdır. Tabii kanuna mugayir olan hiçbir nizam kabul edilemez. Nizamnamei mahsus tâbiri burada zâit gibi görünür. Fakat mantıkîdir. Makbuldür, burada kalmak zaruri ve hale de muvafıktır. Tabii kanuna mugayir hiçbir nizam kabul edilemez. Maksat bundan ibarettir. Binaenaleyh diğer tekâliften Heyeti Celileniz hangisini kabul buyurursa esasta ihtilâf olmadığı için tabii biz de kabul ederiz.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, nahiyeler kendi kendine karar verip teşekkül edecek; yahut bir köylü kendi karariyle kendisi teşkil edecek. Bu gayet mahzurludur. Bunun birçok mahzurlarından çekinmeliyiz. Fakat nahiyenin merbut olduğu bir nahiyeye var. Nahiyeye cemaat hayatıdır. O köy kendisi ayrılıp bir nahiyeye olmak ister. Fakat, diğer köyler kendi kendilerine kalamazlar. Onlar da karar verirler, kendi kendilerine nahiyeye olurlar. Onlar da oraya iltihak etmek isterler. Tekrar karar verilir, oraya iltihak ederler. Binaenaleyh bu zayıttır. Bu, muameleyi teşevvüşe düşürmektir. Vilâyet şûrasının behemahal tetkik ve tasvibi şarttır. Sülûsan olduktan sonra nahiyeye şûrasının karar vermesi de mahzurludur. Nahiyeye şûrasını nazarı dikkate alırsak vilâyet şûrasına gidecektir. Vilâyet şûrası ya kabul edecektir, yahut reddedecektir. Reddedtiği takdirde o nahiyede hüsnü imtizac kalmıyacaktır. Halbuki nahiyeleri teşkil etmekten maksat, onların aralarında hüsnü âmiziş ve ahenk meydana getirmek ve halkı cemaat hayatıyla idare ettirmektir. Binaenaleyh, şûraya bırakmak ve aralarında ahenksizlik tevellüdüne meydan bırakmamak lâzımdır. Onun için evvelki teklifimde ısrar ediyorum. Ve bir taktır de takdim ediyorum.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, Nizamnamei mahsus kaydının burada bulunmasına lüzum yoktur. Mesele burada nahiyeye teşkilâtından ziyade fekki irtibat veya iltihak meselesidir. Acaba biz bu madde kanuniyede irtibat veya iltihak meselesini hal-

ledemez miyiz? Bendenizin kanatime kalırsa halledebiliriz. Çünkü bir kelime ilâve edecek olursak «nahiye merkezinin tebdili nahiye şûrasının talebi üzerine vilâyet şûralarının kararına tevfikân yapılır» denecek olursa mesele tavazzuh eder. Zira, olabilir ki; nahiye şûrası kabul etmediği halde köy ayrılmak ister yahut iltihak etmek ister. O halde bir nahiye merkezinin tebdili, nahiye şûrasının muvafakati veya o kuranın talebi üzere icra edilir. Böyle diyecek olursak zannederim kâfidir. Ayrıca bir nizamnamei mahsus yapalım da ondan sonra şöyle ve böyle yapalım demektense hemen kestirelim. Bu suretle vilâyet şûraları gerek nahiye şûrasının ve gerek kura ahâlisinin müracaatını tetkik edebilsin ve bir neticeye raptetsin. Ayrıca nizamnameye lüzum yoktur.

ZEKÂİ B. (Adana) — Efendim, bendeniz Hakkı Hami Bey biraderimize cevap verdiğim. Buyurdular ki; köy müntahiplerinin sülûsanı kabul ederse şûranın kabul etmemesi kabil değildir. Kabul etmemelik yapamaz; kabul ederse zaten memlekette bulunanların arasına bir muhalefet sokulmuş olur. Binaenaleyh; nahiye müntehiplerinin sülûsaniyle mesele bitmiş olarak kabul edilir. Bendeniz bu fikirde değilim. Malûmuâliniz, bizde ahali arasında bir mesele için mühür nasıl toplanır. Binaenaleyh, ahâlinin müracaati, müntehiplerin müracaatine medarı hüküm olamaz. Belki medarı tahkikat olabilir. Yoksa netice hüküm olamaz. Eğer medarı hüküm olmak lâzımgelirse bir veya beş adam arzu ettikleri bir köyün diğer köye rabıt ve ilhakında pek çok şeyler tophyabilirler zannederim. Ve hemen böyle bir şey talebetmiş ve reyler nahiye müntahiplerinin sülûsanını ihtiva etmiştir, diyerek o nahiyeyi oradan oraya kaldırmaya teşebbüs etmeleri cayı mülâhazadır. Binaenaleyh; hiçbir tahkikat ve tetkikat yapmamak ve sonra o infikâk edecek köyün evvelce merbut bulunduğu nahiye ile aralarındaki birçok hususatta, meselâ emvali umumiye inşaat, turku umumiye ve saire hisselerini tefrik etmek hususlarına nahiye şûrasının bir karar ittihaz etmemesini kabul etmemek doğrudan doğruya buna yol açmak demektir. Binaenaleyh nahiye müntahiplerinin müracaatı ancak sebebi tetkik ve sebebi

tahkik olabilir, medarı tetkik olabilir. Fakat, o nahiyeden ayrılmak istiyen kura ile evvelce merbut bulunduğu nahiye beynindeki düyunatını, emvali umumiye ve sair hususatı üzerinde ariz ve amik tetkikat icra ederek onun hissesini tefrik ederek ve hakikaten diğer köylere nazaran bu talebin muvafık olup olmadığını tetkik edecek nahiye şûrasıdır. Nahiye müntahiplerinin sülûsanının müracaatı vâkı olunca nahiye şûrası, meclisi kararı veremez. Elbette sair hususatı da nazarı itibara almak mecburiyetindedir. Binaenaleyh; nahiye şûrasının hakkı tetkikini de kaldırmak doğru değildir. Müntahiplerin sülûsanı müracaat etmiştir diyerek hemen tahvil etmek; birtakım adamların mühür toplamasına vesile bahşetmek demektir. Her halde nahiye şûralarının tetkikâtı şarttır. Tahvil, tetkikat üzerine yapılacaktır. Köyün iltihak ettiği nahiye ile infikâk edecek nahiyeler arasında, kararlarında tearuz vâkı olursa birisini tercih etmek vilâyet şûrasına aidolmalıdır.

REİS — Söz alan daha birkaç zat varsa da maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Tadil takrirlerini okuyacağız.

Riyaseti Celileye

(Müntahiplerinin sülûsanının ve bir nahiye merkezinin tebdili, nahiye şûrasının talebi üzerine vilâyet şûralarının kararıyla yapılır.) Dördüncü maddenin, fikarâtı ahiresinin berveçhibalâ tadilini teklif eylerim.

1 Teşrinievvel 1337

Karesi

Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveçhi âti tadilini teklif eylerim. Bir vilâyet dâhilinde birkaç merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı veya bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı veya bir nahiyenin diğer bir nahiyeye kalb ve ilhakı ve bir nahiye merkezinin tebdili o köy veya nahiye müntahiplerinin sülûsanının talebiyle nahiye şûralarının kabulüne ve merbut buldukları vilâyet şûrasının da tasdikine mütevakıf olup bir köyün infikâk ve iltihak edeceği iki nahiye şûrasından biri talebi vâkı müspet, diğer menfi olarak hallettiği

takdirde, köyün ciheti münasebetine göre bunlardan birinin kararını tercih dahi vilâyet şûrasına aittir. Bu muamelât yolunda cereyan etmiş olduğu takdirde Dahiliye Vekâletince badettetik senei âtiye iptidasından itibaren mer'i olmak üzere tervecolunur. Tebeddülâtı mezkûre iki vilâyet hudutlarında cereyan eder. Bu muamelât ancak Meclisi Millînin kabulüyle tekemmül eder.

Adana
Zekai

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveği âti surette tadilini teklif eylerim:

Madde 4. — Bir nahiye merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı veya bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı o köy müntahiplerinin nısfının talebi üzerine vilâyet şûralarının kararına tevfiikan yapılır. Ancak bir vilâyet şûrasına merbut bir köyün bir nahiyeden diğer bir vilâyet şûrasına merbut diğer nahiyeye tahvili irtibatı Meclisi Millînin kararına tevfiikan iera edilir.

31 Eylül 1337

Karahisarı Sahib
Mehmed Şükrü

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveği zir kabulünü teklif ederim.

Madde 4. — Bir nahiye merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı o nahiye şûrasının talebi ve vilâyet şûrasının kararıyla ve bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı her iki nahiye şûrasının muvafakati nahiye şûralarının kararlarında muvafakat hâsıl olmazsa vilâyet şûrasının neticei kararı üzerine ve nahiye merkezinin tebdili nahiye şûrasının talebi ve vilâyet şûralarının muvafakatiyle yapılır.

Gaziantep Mebusu
Yasin

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveğizir tadilen kabulünü teklif ederim.

Madde 4. — Bir nahiye merbutatından olan köyün nahiye haline ifrağı veya bir köyün bir nahiyeden diğer nahiyeye tahvili irtibatı o köy müntahiplerinin sülüsünün talebi ve bir nahiye

merkezinin tebdili nahiye şûrasının kararı üzerine vilâyet şûralarının tasdikine tevfiikan nizamnamei mahsus ile yapılır.

Sinob
Hakkı Hami

Riyaseti Celileye

Kanunun sürati tatbikine ve şûraların salâhiyetinin tevsiine münafi gördüğüm nizamnamei mahsus kaydının tayyını teklif eylerim.

1 Teşrinievvel 1337

Antalya Mebusu
Halil İbrahim

HAYDAR B. (Van) — Reis Bey bir çok takrirler var. Müsaade buyurulursa bu takrirlerle maddeyi encüme havale buyurunuz, ona göre bir karar verilsin.

REİS — Efendim encümen takrirler ile maideyi istiyor. Binaenaleyh bu takrirlerin hiçbirini reyinize arz etmeden encüme havale ediyorum.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Reis Bey burada birçok takrirler var. Encüme gidecek, ihtimal ki, encümen Meclisi Âlinin kabul etmediği bir takriri nazarı itibara alarak o takrirler haricinde buraya bir madde gelecek. Maddenin tekmil takrirlerle tekrar encüme gitmesi doğru değildir. Meclisi Âlice takrirler reye konur, Heyet hangisini kabul ederse encüme o gider ve o esaslar üzerine mütalâa yapılır.

REİS — Efendim Nizamnamei Dahilî mucibince böyledir. Encümen fazla takrirleri de istiyor, binaenaleyh takrirlerle madde encüme gitmiştir. Zaten karara lüzum yoktur, beşinci maddeye geçiyoruz.

MADDE 5. — Müstakil bir nahiye teşkil etmek üzere ayrılan köyün müntehipleri nahiye şûrasını intihabederler ve bu suretle intihabolan şûra müddeti mütebakiyeyi ikmal eder.

REİS — Efendim beşinci madde hakkında söz alan yok, tadilname de yok. Binaenaleyh altıncı maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Altıncı maddeye geçildi.

MADDE 6. — Bir köyün nahiye haline ifrağı veya diğer bir nahiyeye tahvili irtibatı hakkındaki kararlar senei âtiye iptidasında mevkii tabika vaz olunur.

VEHBİ B. (Karesi) — Bu altıncı madde de diğer dördüncü madde gibi encüme gitmeli.

(Karar mı) denecek (Nizamname mi) denecek? Her halde bu madde dördüncü madde ile alâkadardır. Bunun da encüme gitmesi lâzımdır. Bu maddede (Nizamname) deniliyor. Binaenaleyh Nizamname mi olacak? Yoksa Karar mı olacak? Bu anlaşılmalıdır. Sonra ikisi birleşip gelsin.

HAYDAR B. (Van) — Efendim nizamname başkadır. Karar başkadır. Efendim (Senei âtiye maliye) cümlesinin ilâvesini encümen teklif ediyor.

REİS — Başka mütalâa yok, tadilname de yok. Yalnız Vehbi Bey buyurdular ki; yukarda nizamname denmiş. Eğer burada karar dersek muvafık olur.

BİR MEBUS BEY — Karar da bir nizamdır. Nizam da bir karardır, hiçbir fark yoktur.

HAYDAR B. (Van) — Efendim nizam dediğimiz karardır. Bunun hiçbir farkı yoktur.

REİS — Efendim altıncı madde hakkındaki müzakereyi kâfi görüp yedinci maddeye geçilmesini tensip buyuranlar lütfen el kaldırsın. Yedinci maddeye geçildi.

MADDE 7. — Mütaaddit köylerden mürekkep nahiyenin emval ve emlâki nahiyenin mali müştereki olur. Ancak köylüler köyelerine ait mera ve baltalık gibi arazi metrukeden kemafissabık munhasıran istifade etmek hakkını muhafaza ederler. Bir köy merbut olduğu nahiyeden ayrıldıkta mera ve baltalıklar tamamen eskisi gibi kendine aid olur. Ve hududu sabıkasını muhafaza eder. Şu kadar ki, müşterek olan emval ve akaarat ve düyun ve matlubat her iki tarafın mütesaviyen intihabeylediği âzadan müteşekkil bir komisyon mârifetiyle karye ile ayrılan köyün nahiyeye masrafının üç senelik hissei iştirakinin vasatı esas ittihaz edilerek aralarında taksim olunur. Emval kabilitaksim değilse ayrılan köye nazaran hissesi verilir. İhtilâf zuhurunda vilâyet şûrasına müracaat olunur. Şûra sureti katiyede meseleyi halleder.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim mütaaddit köylerden mürekkep nahiyenin emval ve emlâki nahiyenin mali müştereki olur diyor. Bendeniz bu fıkranın nahiyenin emval ve emlâki yerine (nahiyeye merbut kuradan her birinin mali müştereki addolunur.) fıkrasının ilâvesiyle maddenin şu şekilde olmasını teklif ediyorum : «Mütaaddit köylerden mürekkep nahiyeye

nin emval ve emlâki nahiyeye merbut kuranın her birinin mali müştereki addolunur.»

ZEKÂYİ B. (Adana) — Berveği peşin şunu arz edeyim ki; Dahiliye Encümeninin Mazbata Muharririyim. Fakat bu kanunun hini tedvininde bulunmadım. Bu kanunun hini tedvininde bulunmayan âzalar ihtimal bu arada yoktur. Reis de mazbata muharriri de burada değildir. Şimdi teşekkül eden Dahiliye Encümeni bundan sonra encüme mevdu olacak şeyleri tetkik ve müzakere edecek ve elbette müdafaa edecektir. Binaenaleyh vaktiyle yapılmış olan bu maddeler üzerinde Dahiliye Encümeninin mutlaka müdafaa etmesi mi icabeder?. Binaenaleyh herkes burada mütalâai şahsiyesini söyleyecektir. Çünkü kanunun tetkikatı esnasında bendeniz Dahiliye Encümeninde değildim. Kezalik şimdi bulunan encümen âzaları da değildirlere. Bunun için Vehbi Beyin söylediği sözlere bu suretle muvafakat etmiş oluyorum. Kendileri o zaman Dahiliye Encümeninde idiler. Bendeniz bu kanunun metnini behemahal müdafaa mecburiyetinde değilim. Çünkü müzakeresinde encüme bulunmadım. (Esas dâhilinde, sadaları) Bir fikir Dahiliye Encümenince tasdik olunursa tabii onu mazbata muharriri sıfatıyla müdafaa mecbur olurum.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey o halde kanunu müdafaa edecek.

ZEKÂYİ B (Devamla) — Efendim yedinci maddede mütaaddit köylerden mürekkep nahiyenin emval ve emlâki nahiyenin mali müştereki olur, diyor. Bundan maksat nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine aidolan emval ve emlâk değildir. Binaenaleyh bunun tashihi lâzımsa tashih edilebilir. Çünkü nahiyenin emval ve emlâki deniyor da onun için. Nahiyenin şahsiyeti mâneviyesine ait emval ve emlâk dersek daha ziyade tasrih etmiş oluruz. Bendeniz bunu takviye etmek istiyorum. Efendim evet, filhakika o demektir. Fakat tasrih etmek daha iyidir. Ondan sonra köylere ait baltalık ve meraya arazi metruke denmiştir. Malûmuâliniz baltalık arazi metruke değildir. Bunun için baltalık, mera, harman yeri ve saire diye tasrih edilmek lâzımgelir. Binaenaleyh munhasıran istifade etmek hakkını muhafaza ederse, o da doğru. Şimdi asıl münakaşa edilecek fıkraya geliyoruz. Bunun için bir köy nahiyeden ayrıldıkta merbut olduğu mera ve baltalıklar tamamen eskisi gibi kendisine aidolarak hududu sabıkasını muhafaza eder. Şu kadar ki, müşterek olan

emval ve akarat ve düyun matlubat, her iki tarafın mütesaviyen intihabettiği âzadan müteşekkil bir komisyon marifetiyle karye ile ayrılan köyün nahiye masrafının üç senelik hissei iştirakiyesinin vasatısı esas ittihaz olunarak aralarında taksim olunur, deniyor ki; zannederim birçok kimseler bundan mâna çıkaramıyor veya hut çıkarmakta müşkülât çekiyor.

BİR MEBUS BEY — Yalnız emval denilen şeyin hepsini tasrih buyursanız da zapta geçtin ve âtiyen suitefehhüme meydan kalmamın.

ZEKÂİ B. (Devanla) — Birinci fıkra için nahiye'nin şahsi emvaline mütaallik eşya nahiye'nin şahsiyeti mâneviyesine muazaf ve malı müştereki diye tasrih olunsun, dedim. Şimdi bu üçüncü fıkra ki; anlaşılammaktadır, bendenizce şöyle olmak lâzımgelir : Nahiye'nin müşterek olan eşya, emval ve emlak ve akarat, düyun, matlubatından ayrılacak köye bir hisse tefrik etmek lâzımdır. O köy ayrılırken düyun matlubat nedir? Ne kadar teraküm etmiştir? Tabii birtakım işler vardır. Yollar, mektepler, hükümet binaları yapılmıştır. Ondau mütevellit istikraz, düyun ve matlubat vardır. Bu istikrazdan köyün hissesi ifraz edilmek lâzımdır. Keza birtakım matlubat vardır. Düyun ve matlubatı ondan tefrik edilecek ve ayrılacak, köye bir hisse itası lâzımgelceği hesabolunduktan sonra bir de emval ve akarat hesabolunuyor. Müessesatı nafia hesabedilmiyor. Yani yapılmış bir yoldan, bir köprüden dolayı ayrılacak köye bir hissei deyn veya hissei emval ifraz edilmiyor. Yalnız emval ve akarat deniliyor. Eğer bunu da emvali umumiyei nahiyeden sayarsak doğrudur. Yok eğer saymıyacak ise, bunu tasrih etmek lâzımdır. Çünkü : Birçok masraflar ve ondan mütevellit düyun ve matlubat vardır. Onun için o kayda; müessesatı nafia masarifinden mütevellit düyun ve matlubatı sarahaten ithal etmek münasibolacağını zannediyorum.

Şimdi bunun sureti tefrikine gelince : Nahiye masarifinin üç senelik hissei iştirakiyesinin vasatısı esas ittihaz olunarak aralarında taksim olunur, deniyor. Yani o nahiye o zamana kadar vücuda getirilmiş olan müessesat emval ve saireye üç seneden beri ne şekilde iştirak etti ise, yani mevcut masrafın yüzde kaçını verdi ise hesabedilerek o suretle kendisine borç veyahut alacak tefrik olunur diyor. Halbuki : Yalnız bu kâfi değildir.

Bırakacağımız emval ve emlakten o köyün derecesi istifadesi de nazarı itibara alınmalıdır. Meselâ : Bir köy var ki; bir nahiyeye merbut imiş, o nahiye bütçesi dâhilinden bir köprü yapılmış, bir de mektep yapılmış, bir de o köyü şoseye raptedecek bir yol, nahiye'nin hemen bütün varidatı o köye sarf edilmiş. Sıra ile evvelâ şunu yapalım. Veyahut bir bataklık varmış. Bunu her halde kurutalım demişler. Diğer köyler de iştirak ederek o köye en ziyade faydası olan işleri yapmışlar. Ertesi sene köy bataklığını kuruttuktan sonra, mektebi yaptırdıktan sonra köprüsünü yaptırdıktan sonra ben sizden ayrılacağım ve filân nahiyeye iltihak edeceğim derse bundan sonra o köyün vereceği artık diğer köylerin imaratına aidolacaktır. Şimdi bu köyün üç senelik hissei iştirakinden dolayı değil, kendisine kalacak olan kaydını korsak umumî paradan yapılmış olan müessesatı nafia ve saire hepsi o köyde kaldığına nazaran bu şeyden siz istifade ediyorsunuz, binaenaleyh; unum borç da size aittir kaydı yapılabilir. Onun için hissei iştiraki ve derecesi istifadesi demek lâzımgelir. Ayrılacak olan köyde iki hal, iki şık nazarı itibara almak lâzımgelir. Yani iki cihet vardır ki : Hükümleri ayrı, ayrı olmak lâzımgelir. Köy ayrılırken müstakil bir nahiye teşkil ederse, diğer köylerde bırakacağı akaratın tamamen alâkasını kesmek ve tamamen mahsuplaşmak lâzımgelir. Fakat köy ayrılırken diğer bir nahiyeye iltihak ediyorsa o takdirde bıraktığı yerin meselâ mülkiyet ve sairesi gibi, resmî bina gibi hissesi tefrik edilmemek lâzımgelir. Verdiği orada kalmak lâzımgelir. Çünkü nahiyeye iltihakında o gibi mebanii umumiyeden o köy istifade eder. Binaenaleyh o nahiye'nin meselâ muhtar veya müdürîyet binasından ve saireden istifade edeceğine nazaran beri taraftan bıraktığı hisseyi de o nahiye ahalisine bırakmak lâzımdır. Fakat o köy müstakil bir nahiye olarak ayrılmak isterse yenibaştan bütün bu mebaniiyi yapmak mecburiyetinde olduğu için evvelce hissesine iştirak etmiş olan nahiye'nin masarifini kendisine ifraz etmek lâzımgelir. Bendeniz bu hususta bir teklif yazıyorum. Takdim edeceğim.

VEHBİ B. (Karesi) — Zekâi Bey biraderimiz gayet mahirane bir surette beyanı mütalâa buyurdular ve maddenin de bu suretle tashihi icabeder. Fakat buna şimdi kim cevap verecektir? Mademki böyle düşünüyorlar, mazbata mu-

harriri maddeyi encümene alırlar, tashih ederler, sonra buraya getirirler, encümen böyle tashih etti diye müdafaa ederler. Şimdi kanun burada yetimdir. Kim müdafaa edecektir? (Haydar Bey müdafaa eder, sadaları.)

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim, bendeniz bu yedinci maddede köy halkının hukuku intifaiyesinden bir kısmının unutulmuş olduğunu zannediyorum. Bu da ahalinin ve bilhassa köy halkının istifade etmekte oldukları yaylak ve kışlaklardır. Bizim memleketimizde ahalinin bütün hayvanatı mutlaka senenin altı ayında meralarda gezer. Onun için yaylak ve kışlak gibi şeylerin tasrih edilmesi lâzımgelir. Şu halde bu maddeye; «Ahalinin intifaina tahsis kılınmış olan» fıkrasının ilâvesiyle tasrih edilmesini teklif ediyorum. Bunun için bir de takrir veriyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Yedinci maddenin birinci fıkrasında za'fı telif vardır. Süleyman Sırrı Bey biraderimiz biraz söylediler ise de yine teşevvüş ve iphamdan kurtaramadılar. Anladığımızı göre encümen bu fıkra ile şunu muradediyor:

Nahiye teşkil edilmezden evvel bir köyün umum ahalisine aidolan emval ve emlâk bütün köyün mali müştereki yani merbut olduğu nahiyenin mali olacaktır. Binaenaleyh ibare böyle olmayacaktır. İbare (Nahiyeyi teşkil eden müteaddit köylerin emval ve emlâki o köyün mali müştereki olur.) Böyle ifade etmek lâzımdır. Bu hususta bir de takririm vardır.

HAYDAR B. (Van) — Bu kanun esasen idarei hususiye için yazılıyor. Mali müşterek deyinice; bu kanuna tevfikân köylerin vereceği masraflarla husule gelecek emval ve emlâktir, yoksa nahiyenin evvelce mevcut emval ve emlâki değildir. Bir köy bir nahiye içinde bulunuyor, o köy heyeti o nahiyenin bir cüz'ü olduğu için ona göre bir bütçe yapıyor, masarifi tahmil ediyor. Köy nahiyenin iştirak etmiş olduğu her türlü masraflarına garametçe ortaktır. Köy nahiyeden ayrılmak istediği zamanda müşterek olarak ayrılması icabeder. Encümenin noktai nazarı budur. Fakat o nahiye cüz'ünü teşkil ettiğine nazaran nahiyenin yapmış olduğu taahhüdâtı ifa etmiş olduğu için bundaki lüzumu tabii azadei münakaşadır. Binaenaleyh encümenin maksadı şudur: Köy nahiyeden ayrılacağı bir sırada bir komisyon teşkil edecek, bu köyün üç sene zar-

finda bu nahiye masrafına olan iştirakinin vasa-tisi alınacak, meselâ ne kadar etti? Yüzde yirmi beş. Emval ve emlâkından o nispette hissesini alacak ve kendi nahiyesinin müstakilen teşekkülü için ayrılıp götürecektir demektir. Encümenin maksadı budur. Gayrikabili taksim olan emlâk ve emvalin nakden kıymeti takdir olunur ve parası da verilir. Encümenin maksadı budur, bunun hilâfında mütalâat takdiri Heyeti Celilenize ait mesaidendir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Şimdi birinci fıkradan bendeniz şöyle anhyorum: Bu köyün bir mektebi var, yahut bir bina yaptırmış, binaenaleyh o köyle beraber diğer iki köy birleşerek bir nahiye teşkil edince o köyün bina ve mektebinden istifade edebilecek midir?

HAYDAR B. (Van) — Edebilir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Fakat her yerde yok. Encümeni âliniz bu noktayı nazarı itibara alıyorsa bendenizin dediğim gibi olmak lâzımgelir.

HAYDAR B. (Van) — Efendim tefriki mesele edelim. Bugün bilmiyorum ne kadar nahiye kalmıştır? Fakat Harbi Umumiden evvel, hattâ Balkan Harbinden evvel bizim memleketimizde mevcudolan nahiyelerin mevcudu (760) idi. Nahiyelerde kâtipler vardı. Bunların masrafları kaldırıldı. Yalnız altmış kuruluş odacıya tefrik edildi. Bundan tasarruf edilen para ile üç yüz nahiye daha teşkil edildi. Yemen'de, Rumeli'de, Vilâyatı Şarkiye'de, İrak'da dâhil olduğu halde nahiyelerin adedi bin nahiye olabildi. Halbuki bu kanunla yapılacak nevahi teşkilâtına teşebbüs ettiğimiz takdirde, benim kanaatimece, asgari sekiz, on bin nahiye olmak lâzımgelir. Bu teşekkül etmiş olan nahiyelerin bâzılarında cami var, mektep var, karakol var. Fakat diğer aksamında var mıdır, yok mudur? Yok, çünkü esasen nahiye mevcut değildir. Binaenaleyh bizim maksadımız nedir? Yeni bir nahiye teşkil ediyoruz. Bu nahiyeyi teşkil eden köyler onun vereceği masraf ile hâsıl olacak para, emval ve emlâk budur. Bir köy evvelce bir nahiye merkezi imiş, orada karakol varmış, mektep ve cami varmış, o nahiye yine merkez oldu. Fakat öbür tarafta dokuz bin, on bin nahiyede hiçbir şey mevcut değildir. Bu kanun ise budur. (Çok güzel sesleri)

LÜTFİ B. (Malatya) — «Mütaaddit köylerden mürekkep emval ve emlak nahiyenin mali müştereki olur.» Sonra; «Köylüler köylerine ait mera ve saireden kemafissabık munhasıran istifade etmek hakkını haiz» deniyor. Bu iki cümle birbirine tezat teşkil ediyor. Şimdi köyler kendilerine öteden beri tahsis edilmiş olan mera ve baltalıklardan munhasıran istifade etmektedir. Bâzı baltalıklar ve bâzı meralar vardır ki, üç köy arasında müşterektir. Bu iki üç köy ondan müştereken istifade ve intifa ederler. Şimdi teşkil ettiğimiz köyün birini yeni bir nahiyeye raptettik, çünkü meranın bu diyet veyahut baltalık ve ormanın hududuna nazaran üç saat temadi ediyor. Beş altı sat ilerde bulunan köy de bundan istifade ediyor. Biri öteki hududunda, bu da beriki hududunda bundan istifade ediyor. Bu üç veya beş köy arasında müşterek bir baltalık var. Bunlar bu köylerden başka civardaki köylere bir yaprak bile vermezler. Çünkü evvelce intifaen terk edilmiş baltalıktır. Meraya ise diğerinin hayvanatını koymazlar. Korlarsa istifade edemezler, istifadeleri tenakuz eder... Her iki taraf istifadeden mahrum kalacak. Bunlar zaten Selâtinî İzam tarafından köylere ba Fermanı Hümayun verilmiş ve ekserisinin hududu mahakimi şeriyecce sicillât ile tesbit edilmiş, herkesin hissesi tefrik edilmiş, müştereken intifa ediyorlar. Şimdi bu karyenin mali eğer bu nahiyenin mali müştereki olacak olursa, öteki karyelerin hududuna ve hukukuna tecavüz edilecektir. O merada, o baltalıhta hakkı olmayan diğer köyler, nahiyeye teşkil edilen ve berikine raptedilen köyler, şimdi mali müşterek itibariyle bu meraya geçecekler ve baltalıktan istifadeye kalkacaklar. (Hayır, hayır sesleri) bu zaten vârit değil, mademki, baltalıklara eskisi gibi müştereken mutasarrıf iseler, müştereken intifa ediyorlarsa, eğer yine müştereken intifa edeceklerse bu ikinci cümleye ne mâna verece-

ğiz? Ancak köylüler köylerine ait mera veya baltalık gibi arazii metrukeden kemafissabık istifade etmek hakkını muhafaza ederler, bu, doğrudur. Bir köy merbut olduğu köyden ayrıldıktan sonra mera ve baltalıklar tamamen eskisi gibi kendine aid oluyor, demek ayrıldığı vakit yine kendine aidoluyordu. Bundan bu mâna çıkar. Şimdi buna mahal kalmamak için köylerin, nahiyelerin mali müştereki, nahiyenin teşekkül ve teessüsünden sonra vücuda gelecek emval ve emlak ve teşekkülden sonra vukua getirilecek emval ve emlak nahiyenin mali müştereki olabilir. Yoksa eskisi gibi baltalıklarına munhasıran malik kalacaklar. Dediğimiz gibi, o hatadan ve iphamdan bilistifade beriki köylülerin o baltalığa tecavüz etmesi lâzımgelmiyorsa bu kayıt zait olur. Binaenaleyh bu kaydın tamamen tayyını teklif ederim. Bu kanunda mademki, mali müşterek olmuyor, (olmuyor sesleri) olmuyorsa burada zikri lâzımgelmez. Mali müşterek olmadığına göre, eski merbut olduğu nahiyenin infikâk ettiği gibi eskisi gibi muhafaza ediyor. Ve munhasıran o köye aidolduğunu tasrih ediyor. (Tasrih edilmiştir, sesleri) Yeni delaleti neden kabul edelim? Bu tenakuz karşı... (Tenakuz yok, sesleri) merbut olduğu nahiyeden ayrıldıktan sonra yine tekrar eskisi gibi hududuna malik olacaktır. «Aidolacaktır» tâbirleri bir iphamdan başka bir mâna ifade etmediğinden bu tâbirlerin tayyını teklif ediyorum.

REİS — Kifayeti müzakere teklif ediliyor. Zaten söz alan kalmadı. Birçok takrirler var. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Takrirler esash olduğu için okunmasını daha fazla Âzayı Kiramın mevcudolduğu zamana talik edelim.

Pazartesi günü mevcut ruzname ile içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(Hitamı celse saat : 5 sonra)

8 Ağustos 1335 tarihli Tahsili Emval Kanununun 3 ncu maddesinin tadili hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Zamir B. (Adana), Abdullah Ef. (Adana), Hasan Tahsin B. (Antalya), Halil İbrahim B. (Antalya), Ali Vefa B. (Antalya), Mustafa B. (Antalya), Şakir B. (Ankara), Hilmi B. (Ankara), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Esad Ef. (Aydın), Tahsin B. (Aydın), Mazhar B. (Aydın), Emin B. (Aydın), Şeref B. (Edirne), Faik B. (Edirne), Abdullah Ef. (İzmit), Sırrı B. (İzmit), Emin B. (Erzincan), Tevfik B. (Erzincan), Hüseyin B. (Erzincan), Osman Fevzi Ef. (Erzincan), İsmail B. (Erzurum), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Necatî B. (Erzurum), Hamdi B. (Ertuğrul), Halil B. (Ertuğrul), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Necib B. (Ertuğrul), Hilmi B. (Ardahan), Sırrı B. (Ergani), Rüşdü B. (Ergani), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Mahmud Esad B. (İzmir), İsmail Remzi B. (İsparta), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Hüsnü Ef. (İsparta), Mehmed Nadir B. (İsparta), Hacı Nuri B. (Siird), Salih Ef. (Siird), Kadri B. (Siird), Mustafa Sabri Ef. (Siird), Necmeddin B. (Siird), Hakkı Hami Bey (Sinob), Rıza Vamık Bey (Sinob), Şerif Bey (Sinob), Emir Paşa (Sivas), Mustafa Lûtfi Bey (Siverek), Bekir Sıdkı Efendi (Siverek), Refik Şevket Bey (Saruhan), Ömer Lûtfi Bey (Saruhan), Mahmud Celâl Bey (Saruhan), Hasan Bey (Trabzon), Hafız Şahin Efendi (Gazianteb), Yasin Efendi (Gazianteb), Abdülgafur Efendi (Karesi), Ali Süruri Efendi (Karahisarı Şarki), Mehmed Vâsıf Bey (Karahisarı Şarki), Mesud Bey (Karahisarı Şarki), Memduh Bey (Karahisarı Şarki), Nebil Efendi (Karahisarı Sahib), Mehmed Şükrü Bey (Karahisarı Sahib), Ömer Lûtfi Bey (Karahisarı Sahib), Mustafa Hulûsi Efendi (Karahisarı Sahib), Besim Bey (Kastamonu), Dr. Suad Bey (Kastamonu), Cevdet Bey (Kırşehir), Müfid Efendi (Kırşehir), Yahya Galib Bey (Kırşehir), Cavid Bey (Kars), Hasan Fehmi Bey (Gümüşane), Ruşen Bey (Gümüşane), Ali Vâsıf Bey (Gene), İbrahim Bey (Mardin), Esad Bey (Mardin), Mid-

hat Bey (Mardin), Salâhaddin Bey (Mersin), Muhtar Bey (Mersin), Hasib Bey (Maras), Refet Efendi (Maras), Mustafa Hilmi Efendi (Niğde), Hakkı Bey (Van), Haydar Bey (Van), Hacı Şükrü Bey (Diyarbakir), Kadri Bey (Diyarbakir), Rifat Bey (Konya), Ömer Vehbi Efendi (Konya), Kâzım Hüsnü Bey (Konya), Musa Kâzım Efendi (Konya), Mehmed Vehbi Efendi (Konya), Sabit Bey (Kayseri), Âtîf Bey (Kayseri), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Rifat Bey (Kayseri), Âlim Efendi (Kayseri), Said Bey (Kângırı), Tahir Efendi (Kângırı), Behçet Bey (Kângırı), Besim Atalay Bey (Kütahya), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Haydar Bey (Kütahya), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Reşid Ağa (Malatya), Lûtfi Bey (Malatya), Hacı Ahmed Hamdi Bey (Muş), Abdülgani Bey (Muş), Osman Nuri Bey (Muş), Ahmed Efendi (Yozgad), Rıza Bey (Yozgad), Süleyman Sırrı Bey (Yozgad), Ahmed Mazhar Bey (İstanbul), Hüseyin Hüsnü Efendi (İstanbul), Ferid Bey (İstanbul), Muhtar Bey (İstanbul), Hacı Arif Bey (İstanbul), Rıza Bey (İstanbul), Eyüb Sabri Bey (Eskişehir), Hüsrev Sâmi Bey (Eskişehir), Hacı Veli Efendi (Eskişehir), Hacı Feyzi Bey (Elâziz), Naci Bey (Elâziz), Hacı Hayalî Efendi (Urfa), Sâmi Bey (İçel), Haydar Lûtfi Bey (İçel), Naim Efendi (İçel), Ali Efendi (İçel), Ahmed Fevzi Efendi (Batum), Hacı Mehmed Bey (Bayezid), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Hüsnü Bey (Bitlis), Arif Bey (Bitlis), Resul Bey (Bitlis), Sadullah Bey (Bitlis), Osman Nuri Bey (Bursa), Ali Ulvi Bey (Burdur), Dr. Fuad Bey (Bolu), Şükrü Bey (Bolu), Nuri Bey (Bolu), Yusuf İzzet Paşa (Bolu), Tunalı Hilmi Bey (Bolu), Mehmed Bey (Biga), Mustafa Vâsıf Bey (Tokad), Şükrü Bey (Canik), Ferid Bey (Çorum), Hâşim Bey (Çorum), Ramiz Bey (Dersim), Mutafa Bey (Dersim), Mustafa Ağa (Dersim), Mustafa Bey (Diyarbakir), Vehbi Bey (Karesi), Hasan Bey (Karesi).

Müstenkifler

Ragıb Bey (Amasya), Durak Bey (Erzurum), Hulûsi Bey (Karahisarı Sahib), Yusuf Ziya Bey

(Mersin). (1)

(1) Reddedenlerin isimleri mevcut değildir.